Nume și prenume cadru didactic: Vasluianu Sorina-Elena
Școala de proveniență: Liceul Pedagogic „Matei Basarab”, Slobozia

CLASA A IX-A

FIȘĂ DE LUCRU

PLEONASMUL. TAUTOLOGIA. CACOFONIA-Greșeli de exprimare

Citește fragmentele și observă greșelile care apar:

Iar dumneata nu mai înjura lumea. Ai uitat că când ai venit aici aveai ițari și cămașă de tort...

De ce să fiu nebun? zise el (Paraschiv) coborând încet din fânar. N-a fost vorba că când se întoarce o să aducă patru mii de lei?

-Că când o să se întoarcă mâncând, strigă Moromete. Așa a fost vorba, dar vorba asta am spus-o eu.

Paraschiv ieși la auzul glasului care țipa...

Păşise în curte cu un pas repezit și pornise glonț.

Scoal în sus, zise Moromete încet.

Împinse masa mai încolo de lângă el.

Lăsase oala în jos... (Marin Preda, *Morometii*)

Ițari= pantaloni țărănești lungi, strâmți și încrețiți pe picior, confecționați dintr-o țesătură de bumbac sau lână

Tort= (în text) fir tors de cânepă, de in sau de alte materiale textile.

ASPECTE TEORETICE

Pleonasmul este o eroare de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte cu același înțeles. Între cei doi termeni se stabilește un raport de subordonare: sensul celui de-al doilea termen este inclus în sensul primului. Cuvintele alăturate sunt diferite ca alcătuire sonoră. Pleonasmele au mai multe cauze, dintre care cele mai frecvente sunt neatenţia, graba în exprimare, dorinţa de a fi mai expliciţi, intenţia de a convinge, preocuparea de a da o intensitate mai mare cuvintelor care au o notă afectivă şi, nu în ultimul rând, ignoranţa sau incultura lingvistică.

Exemple: *Taci din gură!*

Fugi repede!

Am văzut cu propriii mei ochi.

Autobiografia vieții mele, a se bifurcă în două, a urma în continuare, contrabandă ilegală

Pleonasmul apare și în operele literare: *Scoboară-te jos, tâlharule!* îi spune mătușa Mărioara lui Nică din *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă, autorul subliniind și la nivelul limbajului caracterul realist al operei. Tot o valoare stilistică apare și în versul: *Cobori în jos, luceafăr blând* ce aparține lui Mihai Eminescu, amplificându-se implorarea.

Tautologia este o greșeală de exprimare care constă în repetarea inutilă a aceleiași idei prin construcții cu funcții sintactice diferite.

Exemplu: *În nuvela istorică <u>întâmplările</u> <u>s-au întâmplat</u> cu mult timp în urmă.*

Tautologia poate avea și un efect stilistic și nu constituie o eroare. În exemplele: *Capra, tot capră; se zmucea în toate părţile. Dealu-i deal şi valea-i vale/ Mândra-i mândră până moare*, se repetă cuvinte cu același sens, dar cu intonație diferită, subliniind calitatea la care vorbitorul se referă. În nuvela *Alexandru Lăpușneanul* de Costache Negruzzi, personajul principal spune: *Femeia tot femeie*, referindu-se la doamna Ruxanda care leșină la vederea boierilor uciși. Predicatul *e tot femeie* are sensul de ființă slabă, exprimând disprețul. Prin urmare, tautologia are rol stilistic, caracterizând personajul.

Cacofonia constituie o greşeală fonică. Presupune o îmbinare de sunete identice cu efect acustic neplăcut (în silaba finală a unui cuvânt şi în silaba iniţială a celui imediat următor) sau trezind asociaţii nedorite şi care trebuie evitată în vorbire. Se poate evita prin:

- găsirea unui sinonim pentru unul dintre termenii implicați în cacofonie: *fiindcă casa-deoarece casa*;
- intercalarea unui cuvânt sau a unei construcții care să nu schimbe sensul enunțului: *se explică că a lipsit- se explică faptul că a lipsit;*
- schimbarea topicii cuvintelor: *m-am întâlnit cu cumnata ta- m-am întâlnit cu a ta cumnată*.

Nu se folosesc: virgula (spusă sau scrisă): eu ca virgulă coleg al lui..., **și:** eu ca și coleg al lui.

EXERCIȚII

1.Subliniați cu o linie construcțiile pleonastice și cu două linii construcțiile tautologice din următoarele fragmente:

Mă întrebi cine sunt? Sunt un june tânăr şi nefericit…

Nevastă, e băiat onorabil şi credincios; n-ai ce face: ce-i al omului e al omului!

Angel radios! De când te-am văzut întâiaşi dată pentru prima oară, mi-am pierdut uzul raţiunii…

Mă ştii tu; când zic o vorbă e vorbă. (Ion Luca Caragiale)

2. În enunţul:

Noi am convenit împreună să revenim iar la locul acela, unde ne-am simţit atât de bine şi ne-am făcut planuri, există:

a. un pleonasm;

b. două pleonasme;

c. trei pleonasme.

3. Identifică seria în care nu există structuri pleonastice:

a) ba chiar mai mult, avalanșă de zăpadă, afluență mare, hit de succes;

b) ba chiar, avalanșă periculoasă, afluență de cumpărători, hit englezesc;

c) ba chiar, avalanșă iminentă, afluență mică de cumpărători, hit de top.

4. Presa audio-vizuală, din grabă ori neatenţie, poate răspândi exprimări pleonastice, nesesizate de publicul neinformat. Explică ce este eronat în exemplele de mai jos: *reclama publicitară, spot publicitar, ştire informativă, cronică de actualitate.*

5. Corectați structurile tautologice din enunțurile de mai jos:

În vacanța de iarnă a fost cum a fost.

A mers el cât a mers și a dat peste o cabană.

Emisiunile sportive vor începe începând cu ora 12.00.

Vorbește ca să vorbească, fără niciun rost.

6. Numiți tipul de greșeală din sintagmele: *încercarea de descifrare, a merge la lac, cheamă-mă mâine*:

a) anacolut;

b) pleonasm;

c) cacofonie.

7. Evită din enunţurile de mai jos construcţiile cacofonice:

În şcoala sa s-a desfăşurat concursul.

Nu ştiu dacă au venit sau s-au despărţit.

S-au întâlnit deoarece cei de acolo i-au chemat.

Am mers la Laura unde va veni şi Marica care îi este colegă.

Era atât de flămând încât mânca ca un lup.

Chestionar

1.Este o repetiţie de tip special, constând în repetarea unei părţi de propoziţie sau a unei propoziţii prin aceleaşi cuvinte, având acelaşi înţeles, dar cu funcţii sintactice diferite:

a. cacofonia; b. pleonasmul; c. tautologia.

2.Îmbinarea neplăcută de sunete care produce un efect acustic neplăcut se numeşte:

a. paronimie; b.tautologie; c.cacofonie.

3.Această relaţie semantică poate avea valori expresive:

a. tautologia; b.cacofonia; c.paronimia.

4.Cacofonia poate fi evitată prin:

a.folosirea virgulei; b.schimbarea ordinii cuvintelor; c.prin atracţia paronimică.

PLEONASMUL, TAUTOLOGIA ÎN OPERELE LITERARE

(I.L. Caragiale *Conu Leonida faţă cu reacţiunea***)**

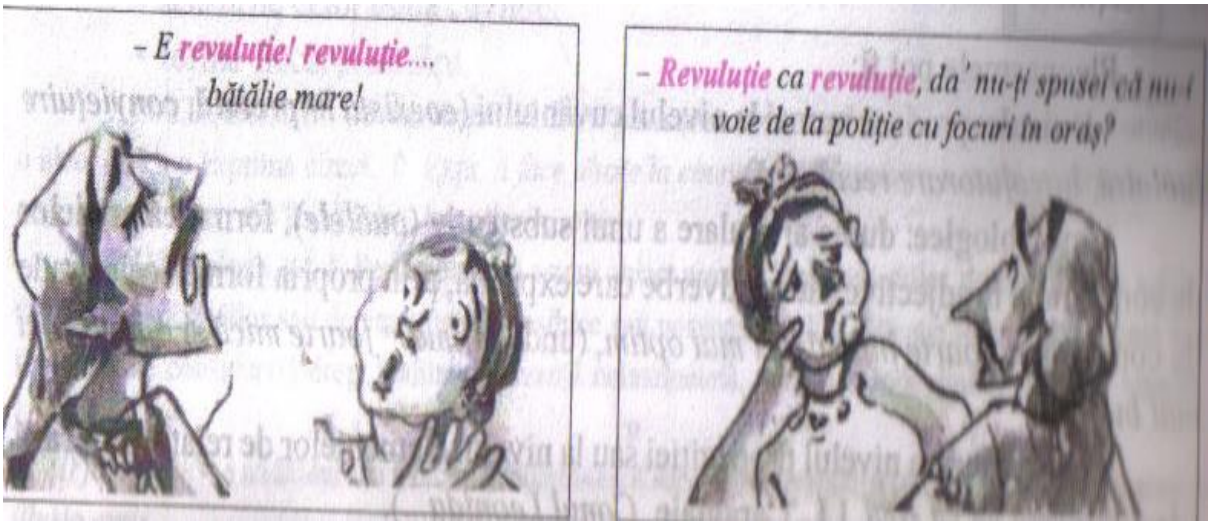

Citiţi replicile personajelor din imagini şi observaţi repetiţiile, răspundeţi la întrebările de mai jos:

Ce funcţie sintactică îndeplinesc ambii termeni ai repetiţiei din prima replică?

Ce stare psihică a vorbitorului exprimă această repetiţie?

Obsevaţi repetiţia din a doua replică şi identificaţi valoarea sintactică a fiecărui termen.

Care din replici are valoare tautologică?

Transcrieţi replicile personajelor şi subliniaţi pleonasmele:

(I. L. Caragiale- *O noapte furtunoasă*) (I. L. Caragiale- *O scrisoare pierdută*)